

SZAKADÉKORSZÁG

A nagy sorsfordulókon talán túl vagyunk. Van egy Magyarország, az európai Európa szélén, nyugatabbra csak akkor kerül, ha az unió határa mozdul kelet felé. „Kompország”-nak mondta Ady. Amely Kelet és Nyugat közt jár oda-vissza, s nem tud végleg kikötni a nyugati parton. Máshogy értette ezt, mint ahogyan mi ezt ma gondoljuk, Nyugat ugyanazt jelentette akkor is, de a Kelet más volt. Volt karaktere, nem romlott vagy félszívvvel vallott Nyugatot jelentett, hanem valami ősi tunyaságot, a statikus világeszményt lustaságával megjelenítő befelé fordulást. Ma már csak tehetetlenséget, leszakadást, reménytelenséget, világon kívüliséget. Ma az ország, úgy hisszük, megérkezett a nyugati partra, tán ki is kötött, de teli van pakolva azzal, amit a sokféleképpen értett Kelet jelent: teli van mindazzal, ami korábban e tehetetlenséggel egyenértékű ingázásra kényszerítette. Fény és csillogás, világszínvonalú dinamika az egyik oldalon, kerekek és agyak forgását bénító sár a másikon.

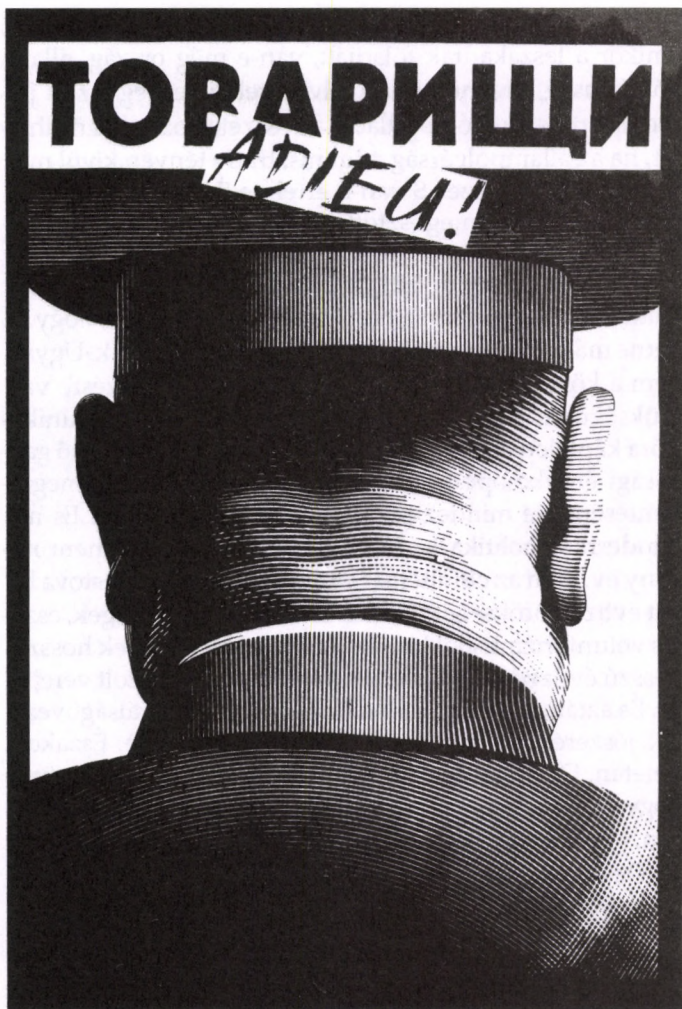
Választások idejét éljük, de a parlamenti választás nem igazán az, aminek mondják. Választani annyit jelent, mint az elérhetetlen végtelenről lemondani, s egy birtokolható részt választani. A politikában a voksolás nem ez: két vagy több végesség közül rábökünk arra, amelyiket tágasabbnak véljük. A legtöbben eleve tudják, hogy melyik lesz az, amelyik majd kell nekik, de ők is hallgathatják a sok szónoklatot, amellyel meg akarják győzni őket. Akik biztosak döntésükben, szívesen hallgatják ismét azt, amit amúgy is

hallani szeretnek. Ők a világnézeti, értékelvű szavazók. Mások nem a távolabbi múlt, nem elvi álláspontjuk, hanem a maguk tapasztalatai alapján. Termésükről ismerik a gyümölcsfákat, s amelyiken nem nekik tetsző gyümölcs terem, annak tövére fejszét emelnek. A modern politológiai nyelv őket nevezi protest szavazóknak.

A közös jövő kiszolgáltatottsága mindettől még nem sokat változik. Állunk öröklött és magunk teremtette bajainkkal a végtelennel szemközt, és azon fáradozunk, hogy jobbra forduljanak a dolgok. Érezzük, hogy a Kelet és Nyugat szavakban jelképesen megmutatkozó kettősség vesz minket körül, s hallhatjuk, amint némelyek a megosztottság betegségéről mondanak mézes szavakat. Mert a kettészakadásról, a pártoskodásról, viszályról, szellemi szakadékokról, hideg-polgárháborúról mindig lehet meghatóan bölcs mondatokat fogalmazni. És szirupos szólamokban hirdetni megbékélést, árokbetemetést – hogy aztán a szembenállás még feszültebb legyen.

Csakhogy ennek az országnak tán a legkisebb baja a politika beháborúja, a pártoknak mindenütt az a dolguk, hogy megküzdjenek egymással. És aztán az előttük álló feladatokkal. A panaszos szavak súlyát az adja, hogy nemcsak a politikában látható a szakadás, hanem szinte mindenben. A nagyvállalatokat vonzó régiókkal szemben ott vannak a reménytelenül leszakadóban lévő vidékek, a tizenévesen nyelveket beszélő, újdonság autókban feszítő, a világ bármely pontján otthonosan mozgó ifjakkal szemben a funkcionális analfabéta, sohanapján munkához jutók, a Bangladesben élők demográfiai mutatóit idéző életesélyű külvárosiakkal szemben a dán adatokkal jellemezhető kilátású elitövezetek lakói. Udvari vécés falusi iskolák, digitális stúdióval felszerelt alapítványi gimnáziumok, hajléktalanok és milliárdosok.

A világban mindig voltak és lesznek éles kontrasztok, mindig szélsőségeivel kerek a világ. De mi van ott és ak-

kor, ahol már értelmét veszti az átlagolás, mert a pólusok között nő a távolság, s köztük egyre kevesebb az tömeg, amely a szélső pontok közti egyensúlyt a kisebb billenések

ellenére is bizonyosan helyre tudja állítani? Mi van akkor, amikor a leszakadtak föladják, van-e még ország, állam, köztársaság, érezheti-e a nyelvi értelemben egyazon jelrendszert használó populáció az összetartozás közös ihletét, ha az állampolgárság adminisztratív tényén kívül más már nem köti össze? S van-e értelme ilyen körülmények között a politikai megosztottság amúgy valós problémájáról beszélni?

Ha azt mondjuk, hogy a politikában talán igen, akkor csak abban van igazunk, hogy *talán*. Ha elfelejtjük, hogy lehetne másként, még nehezebb helyzetbe kerülünk. Ugyan nem a közügyek intézésében való közmegegyezésre van szükségünk, hanem a szétesett gazdaság, a kommunikációra képtelen értékrendszerek, az egymásnak feszülő gazdasági érdekcsoportok közös felelősségérzetének megteremtésére, de mindez persze a politikára is kihat. És hat minderre a politika is, mert a kialakult helyzet nem néhány év, nem az elmúlt másfél évtized, hanem idestova bő hat évtized örökségét tükrözi. Széttépett közösségek, eszelős voluntarizmusból kinőtt, torz fejlesztési tervek hosszú-hosszú évtizedei, s közben nemzedékek eltékozolt verejtéke. És aztán az újra megjelenő, hagyományos válságövezetek, jószerével ugyanott, ahol mindennek előtte: Északon, Keleten, Délen. És ha mindezt látjuk, észre kell vennünk, hogy mindebben a politikának óriási felelőssége volt és van, s ha annyi sebet oszthatott, gyógyítania is kellene tudni. De abból, hogy elvehet életet valaki, nem következik, hogy adhat is.

Tudniuk kell, kellene ezt a politikával főállásban (azt már nem nagyon merem mondani, hogy hivatásszerűen) foglalkozóknak, s azoknak is, akik választópolgárként szólnak bele a közügyekbe. A történelem egyik nehezen magyarázható tanulsága, hogy a társadalmak működésében észlelhető valami sajátos törekvés a kiegyenlítődesre. A hosszú béke után az emberek mintha háborúzni akarnának, a há-

ború iszonyata fölerősíti az élet értékébe vetett hitet. Az individualista korokat a kollektivitás időszakai követik – és megfordítva. De a múlt tanulságaival két okból sem tudunk sokat kezdeni. Az egyik az, hogy saját életünk évszázadnyira csak kivételesen nyúló terminusának ismeretében a magunk és gyermekeink jövőjét illetően nem spekulálhatunk ennél hosszabbra nyúló korszakokban. A másik az, hogy ez a mi korunk alapvetően különbözik minden mástól, hiszen – micsoda vívmány – ma már módjában áll az embernek elpusztítani a Földet, s magát, önmagát, az emberiséget. Vagyis másként kell gondolkoznunk világról, emberről, jövőről – és a politikáról is.

Választási viharban élünk, s többnyire, sokszor úgy látom, hogy értelmiségi körben pártszimpátiától függetlenül, súlyos kiábrándultsággal nézzük, mi folyik itt. A kettészakadt közbeszédben lassan már magunknak sem hiszünk, pedig egyre inkább magunkra vagyunk utalva.

A választás lezárul, Magyarországnak lesz kormánya. Az elmúlt négy év a belső szakadásokat elmélyítette, s ijesztő új gondokat idézett fel (eladósodás, foglalkoztatási válság, az ifjúság jövővesztése, a piaci verseny élmezőnyéből kimaradtak fölöslegként, ballasztként kezelése). Sokszor látuk: a politika küzdelem, akárcsak a sport. A mai, kiélezett versenyben, amikor tudományos módszerekkel kiválasztott, remekül felkészített versenyzők küzdenek egymással, nem feltétlenül a hagyományosan jobbnak tekintett játékos győz, hanem aki kevesebbet ront. Kellő mértéktartással látnunk kell: a kormányoktól nem szabad csodákat várnunk. Azt azonban igen, hogy az elmúlt négy évben elkövetett, „ki nem kényszerített hibák” ne ismétlődjenek meg. Hiszen a mérkőzések statisztikáiban a pontot érő adogatásokkal legalábbis megegyező fontosságú rovat az, amely az „unforced errors” számát mutatja.